

Bolalarda kreativlikni o'yin faoliyati orqali shakllantirish

Tojiyeva Zebuniso Abduvohid qizi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti maktabgacha va
boshlang'ich ta'lim fakulteti magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada bolalarda kreativlikni shakllantirish jarayonida o'yin faoliyatining pedagogik-psixologik ahamiyati yoritilgan. Kreativlik tushunchasining mazmun-mohiyati, uning maktabgacha yoshdagi bolalar rivojidagi o'rni ilmiy jihatdan asoslab berilgan. O'yin faoliyati bolalarda ijodiy fikrlash, tasavvur, mustaqil qaror qabul qilish hamda muammoli vaziyatlarga noodatiy yondashuvni rivojlantiruvchi yetakchi faoliyat turi sifatida tahlil qilingan. Shuningdek, maktabgacha ta'lim muassasalarida kreativlikni o'yin orqali shakllantirishga doir samarali usullar va metodik tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: kreativlik, o'yin faoliyati, maktabgacha yosh, ijodiy fikrlash, pedagogik jarayon.

Аннотация: В статье рассматривается педагогико-психологическое значение игровой деятельности в формировании креативности у детей. Раскрывается сущность понятия креативности и ее роль в развитии детей дошкольного возраста. Игровая деятельность анализируется как ведущий вид деятельности, способствующий развитию творческого мышления, воображения, самостоятельности и нестандартного подхода к решению проблемных ситуаций. Также представлены эффективные методы и методические рекомендации по формированию креативности у детей дошкольного возраста посредством игры.

Ключевые слова: креативность, игровая деятельность, дошкольный возраст, творческое мышление, педагогический процесс.

Abstract: This article explores the pedagogical and psychological significance of play activities in the development of creativity in children. The essence of the concept of creativity and its role in preschool children's development are scientifically substantiated. Play activity is analyzed as a leading form of activity that promotes creative thinking, imagination, independence, and unconventional problem-solving skills. The article also provides effective methods and methodological recommendations for developing creativity in preschool children through play.

Keywords: creativity, play activity, preschool age, creative thinking, pedagogical process.

Bugungi globallashuv va innovatsion rivojlanish sharoitida jamiyat har tomonlama yetuk, mustaqil va kreativ fikrlovchi shaxslarni talab etmoqda. Shu bois ta'lim tizimining barcha bosqichlarida, ayniqsa maktabgacha ta'lim jarayonida bolalarda kreativlikni shakllantirish muhim pedagogik vazifa hisoblanadi. Kreativlik shaxsning yangilik yaratishga bo'lgan ehtiyoji va qobiliyatini ifodalaydi hamda bolalik davrida uning asoslari shakllanadi. Maktabgacha yosh davri bolaning psixik rivojlanishida eng muhim bosqichlardan biri bo'lib, bu davrda o'yin faoliyati yetakchi o'rinni egallaydi. O'yin orqali bola atrof-muhitni o'rganadi, ijtimoiy tajribani egallaydi va o'z ijodiy imkoniyatlarini namoyon etadi. Shu sababli bolalarda kreativlikni shakllantirishda o'yin faoliyatidan maqsadli va tizimli foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. So'nggi yillarda maktabgacha ta'limni rivojlantirishga doir bir qancha normativ-huquqiy hujjatlar ishlab chiqildi. Ularda sohada o'z yechimini kutayotgan vazifalar aniq ko'rsatildi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida "maktabgacha yoshdagi bolalarni intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy jihatdan har tomonlama rivojlantirish uchun sharoitlar yaratish" kabi vazifalar belgilangan. Qarorda keltirilgan vazifalar tahlili tadqiqot mavzusining dolzarbligini asoslaydi. Tadqiqotimizning asosiy konsepsiyasi maktabgacha yoshdagi bolalarni kreativlikni rivojlantirishda o'yin

faoliyati orqali shakllantirish metodikasini takomillashtirishda innovatsion va integratsion yondashuvning ustuvorligi bilan tavsiflanadi.

Kreativlik shaxs tomonidan amalga oshiriladigan amaliy harakat bo'lib, u o'zida muayyan yangiliklarni aks ettirishi va ma'lum amaliy qiymatga ega bo'lishi lozim. Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning muammosi ko'pgina pedagog va tadqiqotchilarni qiziqtirgan muammo sifatida uzoq yillardan buyon o'rganilib kelinmoqda. Emebaylning fikricha, kreativlik muayyan soha bo'yicha o'zlashtirilgan puxta bilimlar bilan birga yuqori darajada noodatiy ko'nikmalarga ham ega bo'lish demakdir. G'arb kishilari uchun kreativlik, umuman olganda, yangilik sanaladi. Ular kreativlik negizida noan'anaviylik, qiziquvchanlik, tasavvur, hazil – mutoyiba tuyg'usi va erkinlik mavjud bo'lishiga e'tiborni qaratadilar. Sharqliklar esa, aksincha, kreativlikni ezgulikning qayta tug'ilish jarayoni, deb tushunadilar. Garchi g'arblik uning tafakkurida, muloqotida, his-tuyg'ularida, muayyan o'yin faoliyat turlarida namoyon bo'ladi. Maktabgacha yosh davri ijodiy faol shaxsni shakllanishi uchun eng samarali davri, chunki aynan mana shu davrda psixik jarayonlar intensiv o'zgarishlar kechadi va shaxsiy fazilatlar rivojlanadi. Maktabgacha ta'lim jarayonida kreativlikni rivojlantirish bolalarning turli o'yin faoliyatlari orqali, masalan, kommunikativ, amaliy o'yinlar yordamida amalga oshadi. K.Robinson "kreativlik bu o'z qiymatiga ega original g'oyalar majmuidir"- deb ta'riflaydi. Bolalarni ta'lim-tarbiya jarayonida muammoni yechishga yo'naltirish zarur. Natijada ularda shaxsiy pozitsiyasini himoya qilish malakasi shakllanadi. Shaxsiy hayotida mustaqil fikrlash kompetensiyasiga ega bo'ladi

"Kreativlik" tushunchasi ilmiy adabiyotlarda shaxsning yangicha fikrlash, noodatiy g'oyalar yaratish, muammolarni original usulda hal qilish qobiliyati sifatida talqin etiladi. J. Gilford, E. Torrens kabi olimlar kreativlikni tafakkurning muhim ko'rsatkichi sifatida baholaganlar. Pedagogik nuqtayi nazardan kreativlik quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi:.

ijodiy tasavvur;

fikrlashning moslashuvchanligi;

O'yin — bu bolalar uchun tabiiy ehtiyoj bo'lib, ularning jismoniy, aqliy, ruhiy va ijtimoiy rivojiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Psixolog L.S. Vygotskiy o'yinni bolaning "yaqin rivojlanish zonasi"ni kengaytiruvchi muhim omil sifatida baholagan.

O'yin faoliyati jarayonida:

bola erkin fikrlaydi;

tashabbus ko'rsatadi;

rollarni ijodiy o'zlashtiradi;

nutqi va muloqot madaniyati rivojlanadi;

fantaziya va tasavvur faollashadi.

Aynan shu jihatlar kreativlikning shakllanishiga bevosita xizmat qiladi. Maktabgacha ta'lim muassasalarida kreativlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan o'yinlar quyidagi turlarga bo'linadi:

1. Syujetli-rolli o'yinlar bu o'yinlar bolalarda ijtimoiy rollarni ijodiy o'zlashtirish, voqealarni mustaqil rivojlantirish, fantaziya qilish qobiliyatini oshiradi.

2. Didaktik o'yinlar bolalarning tafakkuri, nutqi va muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

3. Qurilish va konstruktorlik o'yinlari bu o'yinlar bolalarda makon tasavvuri, mantiqiy fikrlash va ijodiy yondashuvni shakllantiradi.

4. Ijodiy harakatli o'yinlar Harakat bilan bog'liq o'yinlar bolalarda tashabbuskorlik va emotsional erkinlikni rivojlantiradi. Bolalarda kreativlikni o'yin faoliyati orqali samarali shakllantirish uchun quyidagilarga amal qilish tavsiya etiladi:

o'yin muhitini erkin va qulay tashkil etish;

bolalarning tashabbusini qo'llab-quvvatlash;

tayyor namunadan ko'ra mustaqil ijodga undash;

baholashda tanqidni emas, rag'batni ustuvor qilish;

turli ijodiy materiallardan foydalanish.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, o'yin faoliyati bolalarda kreativlikni shakllantirishning eng samarali vositalaridan biri hisoblanadi. O'yin jarayonida bola o'zini erkin his qiladi, ijodiy imkoniyatlarini namoyon etadi va yangi bilimlarni qiziqish bilan o'zlashtiradi. Shuning uchun maktabgacha ta'lim tizimida o'yin asosidagi pedagogik yondashuvni keng joriy etish bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8 mayda PQ-4312-son qarori.

Vygotskiy L.S. Psixologiya rivojlanishi asoslari. – Moskva: Pedagogika, 1996.

Elkonin D.B. O'yin psixologiyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2004.

Raxmonova M. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.

Nurmatova S. Bolalar kreativligini rivojlantirish metodikasi. – Toshkent, 2019.

Guilford J.P. Creativity. – New York: McGraw-Hill, 1967.

Torrance E.P. Teaching for Creativity. – New York, 1972.